

12.12.2016

Dnro 2296/2/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

MATKAPUHELIMEN SORMENJÄLKILUKITUKSEN AVAAMINEN

1

ASIA

Suoritin Suomenlahden merivartiostoon kuuluvan Helsingin rajatarkastusosaston tarkastuksen 12.5.2015. Ennen tarkastusta rajatarkastusosastosta hankitussa ennakkomateriaalissa kiinnitin huomiota eräästä rajatarkastusosastossa suoritetusta henkilönkatsastuksesta laadittuun pöytäkirjaan, jonka mukaan epäillyltä oli otettu tämän vastustuksesta johtuen voimakeinoja käyttämällä sormenjälki hänen matkapuhelimessaan olleen sormenjälkilukituksen avaamiseksi.

Toimenpiteellä ei näytä pyrityn henkilön kehon tarkastukseen eikä kyse ole ollut muustakaan kehoon kohdistuvasta tutkimuksesta. Näin ollen oli kysymyksenlaista, voitiinko toimenpidettä pitää henkilönkatsastuksena. Toisaalta heräsi myös kysymys siitä, miten voimakeinojen käytön edellytyksiä tulisi arvioida sellaisessa tilanteessa, jossa henkilö passiivisuudellaan vastustaa oman syyllisyytensä selvittämiseen tähtääviä toimenpiteitä ilman lakiin perustuvaa veloitusta alistua tällaiseen toimenpiteeseen.

Koska ilmi tulleen tapahtuman selvittämiseksi saattoi olla esitutkintaa suorittavien viranomaisten toiminnalle yleisempääkin merkitystä, otin asian eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omana aloitteenani tutkittavaksi.

2

SELVITYS

Sisäministeriön poliisiosasto sekä sisäministeriön rajavartio-osastona toimiva rajavartiolaitoksen esikunta sekä ovat antaneet asiassa lausuntonsa. Suomenlahden merivartiosto on antanut lausuntonsa sekä kapteeniluutnantti - - - on antanut selvityksen.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumista

Suomenlahden merivartioston rikostorjuntayksikkö on suorittanut esitutkinnan epäiltyyn tärkeään laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvässä asiassa.

Asian tutkinnanjohtajana toiminut kapteeniluutnantti - - - määräsi suoritettavaksi pakkokeinolain (jäljempänä PKL) 8 luvun 20 §:n mukaisen laite-etsinnän epäillyn hallussa olleeseen matkapuhelimeen. Laite-etsinnän tarkoituksena oli sellaisen seikan tutkiminen, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä (PKL 8:32.1).

Epäillyn aiemman käyttäytymisen (epäillyn puheet ja aiempi fyysinen vastustus takavarikon yhteydessä) perusteella tutkintahenkilöstöllä oli perusteltua syytä epäillä henkilön vastustavan myös nyt puheena olevan pakkokeinon käyttöä. Tutkinnanjohtaja teki erillisen päätöksen henkilönkatsastuksen suorittamisesta epäillyn sormenjälkitunnisteen määrittämiseksi, jotta epäillyn matkapuhelimessa oleva sormenjälkilukitus saataisiin avattua. Henkilökatsastukseen liittyvässä 11.3.2015 päivätyssä pöytäkirjassa pakkokeinon käytön kulku on kirjattu seuraavasti:

Kerrottiin toimenpiteen tarkoitus ja annettiin tiedoksi tulkin välityksellä. Ilmoitettu oikeudesta saada päätösten jäljennökset. Epäilty ei suostunut ottamaan kirjallista päätöstä vastaan eikä allekirjoittamaan asiakirjoja tiedoksiannon todentamiseksi.

Henkilökatsastuksella otettiin henkilön sormenjälki matkapuhelimessa olleen sormenjälki-suojauksen avaamiseksi. Epäilty ei suostunut avaamaan matkapuhelimensa suojausta useista rajavartioviranomaisen kehotuksista/käskyistä huolimatta vapaaehtoisesti. Henkilöä on useaan kertaan varoitettu tarpeellisten voimakeinojen käyttämisestä, jotta määrätty henkilökatsastus voidaan suorittaa. Epäilty on otettu hallitusti hallinta-asentoon lieviä voimakeinoja käyttäen neljän rajavartiomiehen toimesta ja epäillyn sormea on tämän jälkeen käytetty matkapuhelimen näytöllä matkapuhelimen suojauksen avaamiseksi.

3.2

Selvitysten sisältöä

3.2.1

Kapteeniluutnantti - - - selvitys

Asiassa tutkinnanjohtajana toiminut kapteeniluutnantti - - - selvityksen mukaan tapauksessa on ollut kyse kahdesta erillisestä toimenpiteestä: matkapuhelimeen kuuluvasta laite-etsinnästä, joka ei voi pitää sisällään henkilöön kohdistuvaa toimenpidettä sekä henkilöön kohdistuvasta toimenpiteestä, jolla määritettiin sormenjälkitunniste laite-etsinnän mahdollistamiseksi. Kapteeniluutnantti - - - oli toimenpiteestä päättäessään harkinnut henkilöön kohdistuvaa pakkokeinoja kahden vaihtoehdon välillä. Hänen tulkintansa mukaan soveltuvat pakkokeinot olivat joko henkilönkatsastus (PKL 8:30) tai henkilötuntemerkkien ottaminen (PKL 9:3). Tutkinnanjohtaja oli tapahtuma-aikana tulkinnut toimenpidettä epäillyn eduksi henkilönkatsastuksena, jossa on huomattavasti tiukemmat edellytykset henkilötuntemerkkien ottamiseen verrattuna. Päätökseen vaikutti myös se, että mikäli jälkikäteen todettaisiin, että henkilötuntemerkkien ottamisella tarkoitettaisiin vain siihen tarkoitukseen erikseen suunnitelluilla menetelmillä tapahtuvaa sormenjälkitunnisteen määrittämistä, niin nyt tehty toimenpide rinnastuisi muuhun kehosta tutkittavaan seikkaan. Tällöin toimenpide kuuluisi henkilökatsastuksen piiriin.

Kapteeniluutnantti - - - on jälkikäteen tapausta tarkastellessaan tullut siihen tulokseen, ettei henkilötuntemerkkien ottamisessa ole laite- tai järjestelmäsidoonaisuutta. Näin ollen sormenjälkitunnisteen määrittäminen olisi myös tässä tapauksessa sisältynyt PKL 9:3:n toimivaltuuteen. Näin ollen henkilönkatsastus pakkokeinona tässä tapauksessa oli väärä. Virhe ei ole kuitenkaan koitunut epäillyn haitaksi, vaan hänen oikeutensa ovat tulleet "ylisuojelluiksi".

Selvityksessä on otettu kantaa myös siihen, olisiko puhelimen suojaus voitu murtaa myöhemmin teknisesti. Kapteeniluutnantti - - - tulkinnan mukaan asialla ei ole tässä yhteydessä merkitystä, koska itsekriminointisuoja tai pakkokeinojen ala ei voi olla riippuvainen henkilön käyttämän laitteen salauksen kehittyneisyydestä. Tutkinnanjohtajalle kerrotun mukaisesti salauksen tekninen murtaminen ei olisi välttämättä ollut mahdollista tai se olisi voinut kestää hyvinkin pitkään. Epäilty oli tuolloin pidätettynä ja hänet vangittiin myöhemmin. Rikosnimike muuttui tutkinnan edetessä törkeäksi tekemuodoksi taustalla olleen järjestäytyneen rikollisorganisaation myötä. Näiden syiden perusteella tutkinnanjohtaja on arvioinut, etteivät suhteelli-

suus- tai lievimmän haitan periaatteet ole edellyttäneet odottamaan suojauksen mahdollista murtamista muilla keinoilla.

Tutkinnanjohtaja on selvityksessään tarkastellut biometrisen tunnisteiden asemaa, kun sitä käytetään suojausmenetelmänä salasanan sijasta tai vaihtoehtoisena menetelmänä sille. Tutkinnanjohtajan tulkinnan mukaan biometrinen tunnistus voi tulla pakkokeinojen piiriin silloinkin, kun sitä käytetään salasanan asemasta suojausmenetelmänä. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan voimakeinojen käytön oikeudellinen puolustettavuus on riippuvainen siitä, onko hänen tulkintansa biometrisen tunnisteiden asemasta oikea.

3.2.2

Suomenlahden merivartioston lausunto

Suomenlahden merivartioston lausunnossaan esittämän näkemyksen mukaan tapauksessa ei ole ollut kyse pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n tarkoittamasta henkilönkatsastuksesta. Henkilötuntomerkkien (sormenjäljen) ottamisen soveltuvuus tässä tapauksessa käytetyllä tavalla on tulkinnanvaraista. Haasteelliseksi tilanteen tekee se, että sormenjälkien ja biometrinen tunnistus ei ole täysin selkeä (esim. perustuslakivaliokunnan tulkinta on poikennut henkilötietolain mukaisesta tulkinnasta). Henkilötuntomerkkien (sormenjälkien) ottaminen epäilystä olisi ollut joka tapauksessa mahdollista esitutkinnan aikana.

Lausunnossa todetaan, että biometriikan käytön yhtenä tavoitteena on turvallisuuden lisääminen. Sormenjäljet ovat muuttumattomia ja yksilöllinen osa henkilöä, joiden syntymiseen henkilö itse tai kukaan muukaan ei voi vaikuttaa. Tekniikan kehittyessä ja halventuessa biometriset ja myös muut turvallisuutta lisäävät tekniset ratkaisut ovat yhä laajemmin ihmisten saatavilla. Esimerkiksi sormenjälkien käyttö erilaisten laitteiden ja ovien lukitsemisessa lisääntyy koko ajan ja useat yritykset markkinoivat sormenjälkeä avaimena, joka ei voi kadota tai unohtua jonnekin. Tämä aiheuttaa omat haasteet lainsäädännölle ja sen myötä myös viranomaisten toiminnalle. Suomenlahden merivartioston näkemyksen mukaan sormenjälkien ja muiden biometrinen tunnistus ei ole täysin selkeä (esim. perustuslakivaliokunnan tulkinta on poikennut henkilötietolain mukaisesta tulkinnasta). Henkilötuntomerkkien (sormenjälkien) ottaminen epäilystä olisi ollut joka tapauksessa mahdollista esitutkinnan aikana.

3.2.3

Rajavartiolaitoksen esikunnan lausunto

Rajavartiolaitoksen esikunnan lausunnossa todetaan, että tutkinnanjohtajana toiminut virkamies on tehnyt päätöksen henkilönkatsastuksesta sormenjälkitunnistuksen ottamiseksi. Tutkinnanjohtajan selvityksessä todetaan, että jälkikäteen tarkastellen päätös henkilönkatsastuksesta oli väärä ja toimenpide olisi hänen mielestään sisältynyt pakkokeinolain 9 luvun 3 §:n mukaiseen henkilötuntomerkkien ottamiseen.

Tutkinnanjohtajan näkemyksen mukaan menettely ei kuitenkaan ole koitunut epäilyllä haitaksi, vaan hänen oikeutensa ovat tulleet "ylisuojelluksi". Rajavartiolaitoksen esikunta toteaa, että myös pakkokeinolain 8 luvun 32 §:n mukaiset henkilönkatsastuksen edellytykset ovat olleet olemassa.

Tutkinnanjohtajan käsityksen mukaan mobiililaitteen avaaminen muilla keinoin olisi viivästyttänyt epäilyllä rikoksen tutkintaa huomattavasti, eikä ollut varmuutta siitä, olisiko laite edes pystytty avaamaan ohittamalla suojaus.

Voimakeinojen käyttäminen on ollut tarpeellista vastarinnan murtamiseksi, koska sormenjälkeä ei muutoin olisi saatu. Tutkinnanjohtaja on arvioinut voimakeinojen käytön puolustettavuutta tilanteessa ottaen huomioon rikoksen laatu, tapauksessa laitteesta todennäköisesti saatavan tiedon merkitys rikoksen selvittämisessä, laitteen avaamiseen muilla keinoin kuluva aika tai avaamisen mahdottomuus, rikoksesta epäillylle aiheutuva haitta, mikäli laite on takavarikoitava mahdollisesti pitkäksiin aikaa sekä epäillylle aiheutuva haitta sormenjäljen ottamisesta voimakeinoin.

Rajavartiolaitoksen esikunta katsoo, että asiassa päätöksen tehnyt virkamies on toiminut häntä kohtuudella edellytettävien vaatimusten mukaan. Ottaen huomioon tilanteessa ratkaisun harkintaan käytettävissä ollut aika, asiaan liittyvä tulkinnanvaraisuus sekä tutkinnanjohtajalle asetettava vaatimus tehdä ratkaisu asiassa suoritettavista toimenpiteistä, päätöksentekotilanteessa käytettävissä olleen tiedon valossa tutkinnanjohtaja on päätenyt sinänsä perusteltavissa olevaan ratkaisuun.

Yhteenvedonaan Rajavartiolaitoksen esikunta toteaa, että kyseessä olevassa tapauksessa tutkinnanjohtaja on ensin tehnyt päätöksen henkilönkatsastuksesta, todennut sen selvityksensä myöhemmin vääräksi ja katsonut kysymyksessä olevan ennemminkin henkilötuntemerkin ottaminen. Rajavartiolaitoksen esikunnan näkemyksen mukaan tulkinta on olemassa olevien pykälien valossa perusteltavissa.

Fyysisenä toimenpiteenä sormenjäljen ottamisen voitaisiin katsoa sisältyvän henkilönkatsastuksen käsitteeseen kuuluvaksi, mutta koska nimenomaan sormenjäljen ottamisesta ja käytämisestä on erikseen säädetty, on asiassa sovellettava tätä erityissääntelyä (pakkokeinolain 9:3).

Rajavartiolaitoksen esikunta katsoo, että pakkokeinolain pykälien nojalla sormenjälkitunnisteen käyttäminen laite-etsinnän kohteena olevan laitteen lukituksen avaamiseen on mahdollista rikoksen selvittämistarkoituksessa. Henkilötuntemerkin ottamiseen voidaan tarvittaessa käyttää voimakeinoja.

Laite-etsintää koskeva tietojärjestelmän haltijan tiedonantovelvollisuus ei koske rikoksesta epäiltyä. Rikoksesta epäillyn suhteen on kuitenkin käytettävissä ne esitutkimusmenetelmät ja pakkokeinot, joiden käyttämiseen esitutkintaviranomaiselle on säädetty toimivaltuus.

Mikäli apulaisoikeusasiamies katsoo, etteivät voimakeinojen käyttö ja sormenjälkitunnisteen ottaminen laite-etsintää varten ole edellä kuvatussa asiayhteydessä mahdollisia, Rajavartiolaitoksen esikunta toteaa, että asiassa tarvitaan erilaisten biometrinen lukitus- ja suojausjärjestelmien jatkuvan yleistymisen ja asian tulkinnanvaraisuuden vuoksi sääntelyn pikaista kehittämistä tältä osin.

3.2.4

Sisäministeriön poliisiosaston lausunto

Poliisiosaston lausunnosta ilmenevän tulkinnan mukaan sormenjälkien ottamista on pidettävä käsitteellisesti pikemminkin henkilönkatsastuksena kuin henkilöntarkastuksena, mutta heti jäljempänä käsiteltävässä henkilötuntemerkkien ottamista koskevassa sääntelyssä on poliisiosaston näkemyksen mukaan kysymys tilanteeseen soveltuvasta erityissääntelystä. Näin ollen toimenpidettä ei ole pidettävä henkilöntarkastuksena eikä henkilönkatsastuksena, vaan henkilötuntemerkkien ottamisena.

Lausunnossa todetaan edelleen, että pakkokeinolain 9 luvun 3 §:n 1 momentista ilmenee tyhjentävä luettelo henkilötuntemerkeistä, jotka pykälän nojalla voidaan ottaa. Sormenjälki kuuluu lainkohdassa lueteltuihin tuntemerkkeihin. Henkilötuntemerkkejä otettaessa joudutaan puutumaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja nämä toimenpiteet muistuttavat henkilönkatsastusta. Henkilötuntemerkkien ottamisen ja henkilönkatsastuksen välinen käsitteellinen raja ei ole jyrkkä. On huomattava, että henkilötuntemerkit voidaan rikoksen laatuun katsottamatta ottaa rikoksesta epäillyltä muun muassa rikoksen selvittämiseksi.

Tässä tapauksessa sormenjäljen ottamista rikoksen selvittämiseksi voisi olla se, että sormenjäljellä saadaan avattua pääsy laitteeseen, josta saadaan edelleen (laite-etsinnällä) rikoksen selvittämisessä tarpeellista tietoa. Tällaista tietoa voi olla esimerkiksi laitteesta saatavat tiedot epäillyn rikoksen muista osallisista ja tekotavasta. Tässä mielessä sormenjäljen ottaminen siis palvelee välittömästi rikoksen selvittämistä. Toisaalta voi olla tulkinnanvaraista, onko tapauksessa sormenjäljen käyttämistä laitteen avaamisessa pidettävä sormenjäljen ottamisena, mutta tällainen toimenpide voitaneen tulkita sormenjäljen ottamiseksi. Vaihtoehtoisesti jälki voitaisiin ottaa esitutkintaviranomaisen laitteelle tms. tallennusalustalle ja käyttää jälkeä tämän jälkeen laitteen avaamisessa. Puheena olevassa asiassa on poliisiosaston tulkinnan mukaan riidatonta, että matkapuhelimen sisällön tutkimisessa on ollut kyse pakkokeinolain 8 luvun 20 §:ssä tarkoitettusta laite-etsinnästä. Kysymyksessä on lainkohdan tarkoittama telepäätelaitte.

Poliisiosaston näkemyksen mukaan sormenjälkitunnisteen ottaminen on mahdollista varsin laajalti rikoksen selvittämiseksi. Menettely ei loukkaa epäillyn itsekriminointisuoja, jos rikoksesta epäiltyä ei velvoiteta aktiivisesti antamaan sormenjälkeä, vaan kysymys on viranomaisen toimenpiteen passiivisesta sietämisestä. Sormenjälkitunniste voidaan ottaa viimekädessä voimakeinoja käyttämällä, ottaen kuitenkin huomioon voimakeinojen puolustettavuuden, suhteellisuusperiaatteen ja vähemmän haitan periaatteen.

3.3

Oikeusohjeita

Pakkokeinolain 1 luvun 2 §:n mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

Pakkokeinolain 8 luvun 20 §:n 1 momentin mukaan laite-etsinnällä tarkoitetaan tietokoneessa, telepäätelaitteessa tai muussa vastaavassa teknisessä laitteessa tai tietojärjestelmässä etsinnän toimittamishetkellä olevaan tietosisältöön kohdistettavaa etsintää.

Pakkokeinolain 9 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan poliisimies saa ottaa rikoksesta epäillystä tunnistamista, rikoksen selvittämistä ja rikoksentehtäjien rekisteröintiä varten sormen-, käden- ja jalanjäljet, käsiala-, ääni- ja hajunäytteen, valokuvan sekä tuntemerkkiedot (henkilötuntemerkit).

Rajavartiolain 35 §:n 1 momentin mukaan rajavartiomiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus, jollei muualla laissa toisin säädetä, vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Rajavartiomiehen voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon virkatehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Jos voimakeinojen käyttä-

minen on välttämätöntä, on niitä käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka, kun laissa säädetyn virkatehtävän suorittamiseksi välttämättä on tarpeen (lievimmän keinon periaate).

Rajavartiolain 43 a §:n 1 momentin mukaan rajavartiomiehen toimivaltuuksista 42 ja 43 §:ssä tarkoitettujen rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi on telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, peiteltyä tiedonhankintaa, henkilön teknistä seurantaa, peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisin tai poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi poliisilaisissa, esitutkintalaisissa ja pakkokeinolaisissa tai muualla laissa säädetään.

3.4

Arviointia

Pakkokeinolaki mahdollistaa henkilötuntomerkkien ottamisen rikoksesta epäillystä rikoksen selvittämistä varten. Sormenjäljet mainitaan laissa yhtenä henkilötuntomerkkinä. Tuntomerkit saadaan ottaa epäillystä riippumatta siitä, millaisesta rikoksesta häntä epäillään.

Pakkokeinolain 8 luvussa säännellyt säädelyt henkilöön kohdistuvan etsinnän muodot henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus sekä lain 9 luvussa säännelty henkilötuntomerkkien ottaminen eivät eroa toiminnallisesti merkittävästi toisistaan. Henkilönkatsastukseksi on katsottu esimerkiksi erilaisten näytteiden ottaminen, kuten veri-, virtsa-, sylki- tai hius-, tai karvanäytteen ottaminen. Sinällään henkilönkatsastusta koskevilla pakkokeinolain säännöksillä on kuitenkin tiettyä relevanssia pohdittaessa toimenpiteenä olevan henkilön perustuslaissa suojatun koskemattomuuden suojan ulottuvuutta ja siihen puuttumisen edellytyksiä.

Sormenjäljet sisältävät tietoa, jolla henkilö voidaan tarkoin yksilöidä hyvin monissa olosuhteissa. Näin ollen niillä on vaikutusta henkilön yksityiselämään. Siten sormenjälkien kuten myös muiden henkilötuntomerkkien ottamiselle säännöksissä määritellyjä edellytyksiä tulee noudattaa tiukasti. Henkilötuntomerkkien ottamiseen riittää se, että henkilöä epäillään rikoksesta. Mitään nimenomaista vaatimusta rikoksen vakavuusasteesta ei laissa ole edellytetty.

Tässä tapauksessa epäillyltä oli otettu sormenjäljet niiden sisältämien tietojen laissa säädetyn käyttötarkoituksen mukaisesti rikoksen selvittämiseksi. Selvityksen mukaan rikoksen selvittäminen edellytti laite-etsinnän toimittamista epäillyn matkapuhelimeen.

Tutkinnanjohtajan toiminut kapteeniluutnantti - - - oli alkujaan arvioinut epäillylle suoritettua sormenjälkitunnisteen ottamista puhelimen lukituksen avaamiseksi henkilönkatsastuksena. Tästä syystä toimenpiteestä oli laadittu pöytäkirja henkilönkatsastuksesta. Asian jälkikäteisesä pohdinnassa tutkinnanjohtaja - - - oli kuitenkin asettunut sille kannalle, että kysymys olikin henkilöntuntomerkkien ottamisesta. Henkilönkatsastuksen toimittamiseen olisi sinällään sisällynyt toimivaltuus sormenjälkitunnisteen ottamiseen, joten toimenpiteen ei katsottu loukanneen epäillyn oikeusturvaa.

Totean, että rajanveto henkilönkatsastuksen ja henkilöntarkastuksen välillä tai rajanveto suhteessa henkilötuntomerkkien ottamiseen ei mielestäni ole kaikissa tapauksissa täysin yksiselitteistä. Erilaisten teknisten rikostutkintamenetelmien oikeudellinen luokittelu ei ole yleisemminkään täysin ongelmaton niiden samankaltaisuudesta johtuen. En kuitenkaan katso, että minulla olisi tässä yhteydessä tarvetta ryhtyä kattavampiin selvityksiin elektronisen laitteen lukituksen avaamiseksi otettavan sormenjälkitunnisteen oikeudellisesta luokittelusta. Sinänsä lieinee selvää, ettei lakia säädettäessä ole ajateltu sormenjälkien ottamista nyt puheena olevan kaltaiseen tarkoitukseen.

Minulla ole tässä tapauksessa huomauttamista tutkinnanjohtajan tulkintaan, jonka mukaan epäillylle suoritettua toimenpidettä pidettiin alkujaan henkilönkatsastuksena. Kyseinen tulkinta on mielestäni tässä tapauksessa sinänsä palvellut epäillyn oikeussuojaa, kun otetaan huomioon toimenpiteen tosiasiallisessa lievä ruumiilliseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen puuttuva luonne ja se, että edellytykset henkilönkatsastukseen ryhtymiselle ovat henkilöntarkastusta ja henkilötuntemerkkien ottamista tiukemmat.

Jos asia olisi alkujaankin arvioitu henkilötuntemerkkien ottamisena, mikä sinänsä olisi ollut oikeampi menettelytapa, tapahtumasta ei olisi laadittu minkäänlaista pöytäkirjaa eikä se olisi välttämättä edes tullut laillisuusvalvojan tietoon. Sinällään perustuslaissa suojatun henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaan puuttuvissa toimenpiteissä tulisi kuitenkin noudattaa erityistä tarkkuutta.

Kun henkilötuntemerkkien ottaminen rikoksen selvittämiseksi on perustunut lakiin, ei menetelmän käyttö henkilön matkapuhelimen suojauksen murtamiseksi etsinnän toimittamista edesauttavana toimenpiteenä ole mielestäni ollut kerrotuissa olosuhteissa lainvastaista. En katso, että suoritettu toimenpide olisi loukannut epäilyn oikeutta olla myötävaikuttamatta sen rikoksen selvittämiseen, josta häntä epäiltiin. Kysymys on tältä osin mielestäni ollut sisäministeriön lausunnossakin todetusta viranomaisen toimenpiteen passiivisesta sietämisestä ja toisaalta viranomaisen mahdollisuudesta käyttää voimakeinoja vastarinnan murtamiseksi huomioiden kuitenkin voimakeinojen puolustettavuuden, suhteellisuusperiaatteen ja vähimmän haitan periaatteet. En myöskään katso, että tapauksessa olisi rikottu pakkokeinolain 1 luvun 2 §:ssä säädettyä pakkokeinojen käytön suhteellisuusperiaatetta.

4

TOIMENPITEET

Asia ei anna aihetta toimenpiteisiini.